

YTTRANDE
2021-04-15

Dnr: KF 2021/VO1/5

Till Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Konstfacks yttrande avseende promemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan, U2021/00301

Konstfack har av regeringen ombetts att lämna synpunkter på promemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan. Konstfacks kommentarer och synpunkter redovisas nedan.

Sammanfattning

Konstfack ställer sig bakom det remissvar som lämnats av Lärarutbildningskonventet varför detta yttrande ska läsas som ett komplement.

Flera av de förslag som förs fram i promemorian innebär enligt Konstfack en ökad detaljstyrning av lärarutbildningen. De leder inte heller med självklarhet till ökad kvalitet i utbildningen. Vidare förutsätter flera föreslag en viss organisation, storlek och bredd på lärosätet som endast återfinns på de större lärosätena.

Denna typ av detaljstyrning går emot exempelvis Styr- och resursutredningens betänkande (SOU 2019:2) där Konstfack ställde sig positiv till en mer långsiktig och kunskapsbaserad process för målformulering och styrning av forskning och utbildning, inklusive fyraåriga överenskommelser.

Konstfacks lärarutbildning karaktäriseras av att den är en sammanhållen utbildning. Det innebär att samtliga kurser inom utbildningen genomförs av institutionen för bild- och slöjdpedagogik. Det är därmed en mindre utbildning, inom ett fåtal ämnesområden på en specialiserad högskola med hög kompetens och stark profil inom bild- och formfältet. Det vill säga, lärarutbildningens förutsättningar stämmer inte överens med hur flera av förslagen i promemorian är uppbyggda.

Vår förhoppning är att framtida styrning ska stärka lärosätenas autonomi, helhetsansvar och profilering samtidigt som annan detaljstyrning minskar.

Mot denna bakgrund ställer sig Konstfack i huvudsak kritisk till de förslag som förs fram i promemorian. Vi ställer oss även frågande till rimligheten med den föreslagna tidsplanen.

Nedan följer mer detaljerade svar kring respektive del av promemorian.

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Konstfack stödjer inte förslaget om en ny förordning för lärarutbildning. Även om förslaget kan medföra en enklare struktur samt ett ökat fokus på examensmålen befarar vi att en separat förordning för lärarutbildningen riskerar att leda till ytterligare detaljstyrning och därmed minska lärosätenas autonomi.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

- *En bestämmelse införs om att studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan i momentet Utveckling och lärande ska ha ett tvärvetenskapligt perspektiv som inbegriper kognitionsvetenskap.*

Konstfack framhåller vikten av ett tvärvetenskapligt perspektiv i lärarutbildningen. Förslaget innebär dock en detaljstyrning av utbildningens innehåll som är mycket problematisk. Att i förordningstext styra vilka vetenskapsområden en utbildning ska baseras på samt i vilka moment dessa ska ingå ser vi som en direkt inskränkning av lärosätenas autonomi. Mot denna bakgrund avstyrker Konstfack förslaget.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

- *Lärosätena ska använda sig av övningsskolor och övningsförskolor i den verksamhetsförlagda utbildningen.*
- *Det ska införas en definition av övningsskolor och övningsförskolor i den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare.*
-
- *Alla studenter ska fullgöra en så stor del som möjligt av sin verksamhetsförlagda utbildning vid en övningsskola eller övningsförskola.*
- *Lärosätet ska eftersträva en hög koncentration av studenter vid varje övningsskola eller övningsförskola.*

I huvudsak ställer sig Konstfack positiv till möjligheten att utveckla ett mer fördjupat samarbete med några av våra VFU-skolor, vilket även har påbörjats. Konstfack avstyrker dock den del av förslaget som rör definitionen av övningsskolor. Det går inte att uppfylla den detaljerade definitionen som utgår från förutsättningar vid större lärosäten med många ämneslärarutbildningar och större/ fler ämnesgrupper. Förslaget tar exempelvis inte hänsyn till att det i undervisningsämnena bild och slöjd, vanligtvis bara finns en eller möjligen två undervisande lärare per skola. Därmed går det inte att eftersträva ”en hög koncentration av studenter” vid en och samma övningsskola.

- *Det ska anges att den verksamhetsförlagda utbildningen ska förläggas inom verksamheter med olika förutsättningar i den utsträckning det är möjligt.*

Konstfack eftersträvar redan idag att den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) genomförs inom verksamheter med olika förutsättningar. Dock begränsar den stora bristen på VFU-platser möjligheten till detta. Konstfack anser att förslaget inte tar hänsyn till den rådande platsbristen inom VFU och avstyrker därför förslaget.

- *Lärosätet ska anordna handledarutbildning så att det finns tillräckligt många utbildade handledare*

Konstfack tillstyrker förslaget men vill i sammanhanget påtala att en förutsättning för att detta ska kunna genomföras är att skolhuvudmännen prioriterar denna typ av kompetensutveckling.

- *Ett krav införs om att verksamheten med övningsskolor och övningsförskolor ska ge studenterna en inblick i praktisknära forskning*

Konstfack tillstyrker förslaget vad gäller inslag av praktisknära forskning inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Vi föreslår dock att förordningstexten anger att det är den verksamhetsförlagda utbildningen och studierna som helhet – och inte specifikt övningsskolorna och övningsförskolorna – som ska ge studenterna en inblick i praktisknära forskning. För att klara det krävs en kraftig höjning av Konstfacks basanslag för forskning (utgör idag endast ca 9 % av anslaget totalt).

- *En definition av begreppet praktisknära forskning införs*

Av promemorian framgår inte tydligt vad som läggs in i begreppet forskning. Den förslagna definitionen av praktisknära forskning leder snarare tankarna till systematiskt kvalitetsarbete än till just forskning. Troligtvis finns det redan en användbar definition bland de som arbetar inom försöksverksamheten med praktisknära forskning. Konstfack föreslår därför att kontakt tas med dessa.

6.4 Samverkansstruktur och anställningar inom utbildningen

- *Den nya förordningen om utbildning till lärare och förskollärare ska innehålla bestämmelser om att lärosätet ska ha en struktur för samverkan kring utbildningen till lärare och förskollärare*

Samverkan är en förutsättning för att bedriva en lärarutbildning med hög kvalitet. Dock bör innehåll och former för samverkan inte regleras genom en förordning. Konstfack avstyrker därför förslaget. Vidare utgår delar av förslaget återigen från förutsättningar på större lärosäten med flera ämneslärarutbildningar inom flera ämnesgrupper.

- *Lärosätet ska sträva efter att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärar- och förskollärarutbildningen*

Konstfack ser positivt på att inkludera särskilt yrkesskickliga lärare från skolväsendet i lärarutbildningen. Dock tar inte förslaget hänsyn till den rådande lärarbristen eller de olika lönenivåer som gäller inom skola respektive högskolesektor.

6.5 Antalet lärarledda timmar inom utbildningen ska redovisas och följas upp

Konstfack avstyrker av flera skäl förslaget om redovisning av antalet lärarledda timmar. En sådan resultatindikator är resurskrävande (kostnaden kan få menlig inverkan på verksamheten), svår att beräkna och riskerar att ge en ej rättvisande bild av lärarledd tid.

År 2020 erhöll Konstfack omdömet hög kvalitet i UKÄs nationella granskning av ämneslärarutbildning. En ökning av antal lärarledda timmar leder därmed inte självklart till ännu högre kvalitet. Olika lärarutbildningar och ämnesområden har behov av olika undervisningsformer, gruppstorlekar samt skilda ekonomiska förutsättningar. Antal lärarledda timmar kan inte ensamt vara en indikator på kvalitet. Det kan inom våra ämnesområden vara särskilt angeläget att säkra resurser i form av tillgång till välutrustade verkstäder och annan infrastruktur för exempelvis studenternas självstudier.

Fördelning av lärarledda timmar är en del i lärosätenas autonomi; i Konstfacks helhetsansvar och frihet att fördela interna resurser. Detta redovisas och följs upp såväl i lärosätets interna kvalitetssäkringssystem som i UKÄs nationella granskningar av lärarutbildning.

Utgångspunkten måste vara det enskilda lärosätets bedömning av rimligheten i nuvarande antal lärarledda timmar, inte att samtliga lärosäten måste öka dessa.

7. En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

Konstfack bedriver i dagsläget inte någon kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) och våra ämnesområden ingår inte heller i den föreslagna försöksverksamheten med förkortad KPU. Vi anser dock att det är av vikt att kommentera förslaget gällande förkortad KPU.

Vi ser att förslaget om förkortad KPU riskerar att få mycket negativa konsekvenser för utbildningens kvalitet, och i förlängningen även för kvaliteten på undervisningen ute i skolorna.

Kurser inom verksamhetsförlagd utbildning och utbildningsvetenskaplig kärna är centrala för lärarprofessionen. En reducering av innehållet i dessa delar är därför mycket problematiskt. Vidare är det motsägelsefullt att ha som ambition att höja kraven på de vanliga lärarutbildningarna samtidigt som kraven på de förkortade utbildningarna sänks. Utöver konsekvenser i form av bristande kvalitet riskerar detta tillvägagångssätt även att presumtiva studenter söker sig bort från de traditionella lärarutbildningarna.

Konstfack är väl införstådd i behovet av att kraftigt öka antalet utexaminerade lärare för att möta lärarbristen. De förslag som framkommer i promemorian är dock inte rätt väg att gå och motverkar dessutom regeringens intentioner om en ökad kvalitet i lärarutbildningen. För alternativa lösningar föreslår Konstfack att några av de lärosäten som idag bedriver kompletterande pedagogisk utbildning får i uppdrag att vidare utreda frågan.

Ärendet har beslutats av rektor Maria Lantz efter föredragning av Erika Johansson, administrativ studierektor på institutionen för bild- och slöjdpedagogik (IBIS). I den slutliga handläggningen av ärendet har även prefekten för lärarutbildningen Ann-Cathrine Andersson, biträdande utbildnings- och forskningsadministrativ chef Elin Norberg, samt förvaltningschef Elisabet Nordwall deltagit.

Maria Lantz
Rektor

Erika Johansson
Administrativ studierektor, IBIS